

Spolufinancováno
Evropskou unií

Průběžná evaluační zpráva projektu

Systémová změna v oblasti sladění rodinného a
pracovního života prostřednictvím inovativního konceptu
sousedských dětských skupin

Reg. č. CZ.03.03.01/00/23_051/0002955

Červen 2024

Obsah

Shrnutí

Popis projektu Sousedská dětská skupina

Evaluační plán a harmonogram

Analýza dat za období 9/2023–4/2024

Doporučení

Zdroje

Přílohy

Shrnutí

Průběžná evaluační zpráva přináší data získaná za období 9/2023–4/2024. Zahrnuje zjištění z odborných konzultací (odborných organizací, neziskových organizací i zástupců státní správy napříč resorty), rozhovorů s potenciálními pečujícími o službu a rodiči dětí ve věku 0–6 let. Celkem bylo realizováno 29 rozhovorů. Z analýzy vyplývají následující hlavní zjištění:

- Služba Sousedských dětských skupin má být dostupná všem dětem bez vyčlenění dětí z méně podnětného prostředí nebo dětí z nízkopříjmových rodin.
- Pečující vidí oproti Dětské skupině ve službě Sousedská dětská skupina možnost péče pro děti s potřebou individuálního přístupu. Na takové děti by mělo být navázané financování.
- V případě dítěte se specifickými potřebami (zdravotní znevýhodnění, dysfázie, projevy autistického spektra) zpravidla pečující zmiňují potřebu spolupráce s dalšími odborníky (dětský psycholog, logoped) a přítomnost asistenta.
- Finanční příspěvek rodičů by bylo vhodné nastavit progresivně vzhledem k příjmům rodičů, to může pro některé rodiny znamenat službu zdarma. Sousedská dětská skupina, jako služba resortu MPSV, by neměla být možností jen pro děti z finančně zajištěných rodin.
- Rodiče spatřují ve službě možnost individuálního přístupu a očekávají respektující přístup. Pojmenovanou bariérou pro vstup pro děti do Sousedské dětské skupiny je povinné očkování.
- Pečující by měli mít zajištěnou férovou odměnu. Pečující mají mít adekvátní odměnu za práci o nejzranitelnější skupinu dětí. Aktuální návrh novely¹ není pro pečující výhodný oproti klasickým dětským skupinám. Náklady na rozjezd služby jsou pro pečující další bariérou.
- Pečující mají mít kromě vstupního vzdělání/kvalifikace povinnost průběžné supervize, která jim zajistí možnost podpory a jejich další profesní růst. Pečující uvádí potřebu sdílení, síťování s dalšími odborníky, metodického vedení.
- Podpora Sousedských dětských skupin (administrace a podpora aktuálně zamýšlená od ÚP) je vhodná na nižších úrovních než kraj (např. ORP nebo ÚP). Je nezbytné, aby byl pracovník odborníkem pro práci s dětmi a rodinami, včetně řešení krizových situací.
- Z odborných konzultací je patrná potřeba jasněji definovat cíl služby Sousedské dětské skupiny. Zároveň zaznívají četné obavy o kvalitu služby, zejména za předpokladu jediné pečující osoby a možnosti velkého věkového rozptylu dětí.

¹ Novela zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů.

Popis projektu „Systémová změna v oblasti sladění rodinného a pracovního života prostřednictvím inovativního konceptu sousedských dětských skupin“

Inovační projekt sousedských dětských skupin reaguje na nedostatečnou kapacitu dostupných služeb péče o předškolní děti v ČR. Rodiče v ČR se již dlouhodobě potýkají s problémem nedostatečné nabídky kvalitních, místně a finančně dostupných služeb péče o děti v předškolním věku, což vede k obtížnému sladění pracovního a rodinného života a jako důsledek ztěžuje jejich zpětné zapojení na trh práce. Z těchto důvodů se projekt snaží zjistit, jaké potřeby mají rodiče a pečující osoby a jakým případným bariérám při sladování čelí. Projekt se inspiruje zahraniční praxí sousedských dětských skupin, které můžeme najít například v Německu či Rakousku (Tagesmutter/Tagesvater).

V rámci projektu se pilotně testuje nová služba péče o předškolní děti tzv. sousedská dětská skupina spolu s jejím metodickým nastavením a praktickým fungováním vztahu mezi domácnostmi, která poskytuje péči o děti a krajem/ Úřadem práce, ve kterém se sousedská dětská skupina nachází. Konkrétně se tedy jedná o ověření funkčnosti spolupráce a zapojení krajské úrovně díky zapojení partnerského kraje Vysočina a vybraných obcí při zajištění a koordinaci péče na území kraje. Cílem projektu je vytvořit přívětivé podmínky pro sladění pracovního a rodinného života rodin v ČR.

Ministerstvo práce a sociálních věcí v současné době připravuje novelu zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů (dále jen „zákon o DS“), ve které se chystá podpořit i nový typ dětské skupiny – sousedská dětská skupina. Na základě již funkčního modelu v zahraničí chce ministerstvo vyzkoušet a otestovat, jestli i v ČR bude zájem o tuto novou službu, a zda se jedná o efektivní nástroj pro řešení problémů výše zmíněných.

Projekt přináší i určité změny. Pro rodiče s předškolními dětmi projekt představuje novou možnost přívětivé služby ve skupině s rodinným prostředím a umožňuje sladění rodinného a pracovního života. Samospráva si bude moci ověřit v praxi nastavení koordinace a zapojení do podpory sousedských dětských skupin a získá tím cenné informace o potřebách rodičů či pečujících. MPSV bude moci na základě dat připravovat legislativní změny, včetně nastavení financování.

Klíčové aktivity jsou:

1 Vývoj a úprava řešení

Jedná se o doplňkovou aktivitu, která bude realizována v úvodní fázi projektu (první 2 až 3 měsíce). Aktivita je zaměřena na rodiče, pečující osoby, obce a kraje a potencionální poskytovatele služby a jejich potřeby v rámci předškolní péče o děti. Aktivita se snaží doplnit a dovyvinout řešení absence dostupnosti předškolní péče a sladování pracovního a rodinného života. Aktivita se také dále zaměřuje na potřeby a motivaci potenciálních poskytovatelů služby, kteří projevíli zájem o testování sousedských dětských skupin po pilotním projektu. Z empatické fáze projektu se ukázalo, že je vysoká poptávka po vzdělávání nejen pro výkon služby, ale i v oblasti rodičovských kompetencí. Tyto a další zjištění bude snaha do řešení implementovat. Výstupem aktivity je vyvinuté řešení k další pilotáži.

2 Pilotování a ověřování modelu sousedských dětských skupin

Cílem aktivity je zavedení prototypu služby do praxe a ověření, zda funguje. Pilotáž bude probíhat na vzorku cca 6 modelů sousedských dětských skupin v rámci kraje Vysočina, který je partnerem tohoto projektu. Do pilotáže budou zapojeni rodiče a pečovatelé, potenciální

poskytovatelé, zástupci příslušných resortů, zástupci obcí a krajů, případně lokální neziskové organizace.

Aktivita se skládá z dílčích aktivit:

- a) Příprava prostředí pro zavedení a ověření služby
- b) Vzdělávání aktérů
- c) Nastavení návštěv domácnosti pečujících osob
- d) Zpětná vazba z fungování v české prostředí, specifika domácností, ve kterých bude Sousedská dětská skupina provozována a funkčnost služby v různých lokalitách a domácnostech pečujících osob
- e) Propagace sousedských dětských skupin
- f) Návrhy systémových změn

Výstupy aktivity jsou katalog/mapa potenciálních poskytovatelů Sousedské dětské skupiny, doporučení možností ukotvení role samosprávy při koordinaci a zajištění předškolní péče v ČR, školení v oblasti kompetencí pro poskytovatele Sousedské dětské skupiny a návrh systémových změn.

3 Spolupráce a spolupovrba řešení s aktéry

V rámci této aktivity bude zájem věnován druhé klíčové oblasti, a tou je spolupovrba řešení se všemi zainteresovanými aktéry a ověření nastavení samostatné spolupráce a koordinace postupů mezi ministerstvem, samosprávou, NNO, konečným poskytovatelem a rodičem/pečující osobou.

Aktivita se skládá z těchto dílčích aktivit:

- a) Spolupovrba řešení s aktéry
- b) Ověření nastavení komunikace a spolupráce mezi aktéry v rámci koordinace předškolní péče prostřednictvím Sousedské dětské skupiny

Výstupy aktivity jsou focus groups pro tvorbu, vývoj a úpravu řešení a metodický postup pro realizaci Sousedské dětské skupiny a nastavení spolupráce v rámci koordinace Sousedské dětské skupiny a další předškolní péče v dané lokalitě.

4 Evaluace

Projekt je inovativní, proto bude kladen důraz na pilotáž nového přístupu/řešení a jeho kontinuální ověřování. Bude ověřovat, zda nové řešení naplňuje potřeby klientů, zda dochází ke zlepšení jejich kvality života. Evaluace projektu probíhá průběžně s cílem nastavení a praktickým ověřením metod sběru dat. Dále je cílem zhodnotit pilotáž realizované služby, včetně vyhodnocení spolupráce se zapojenými aktéry a celkově výsledky realizační fáze.

Výstupy aktivity jsou průběžná evaluační zpráva, závěrečná evaluační zpráva a krátké shrnutí projektu a jeho výstupů.

Průběžná evaluační zpráva předkládá poznatky za období 9/2023–4/2024.

Evaluační plán a harmonogram

Evaluační plán zahrnuje pilotní a realizační fázi (onboarding a adaptaci).

V pilotní i realizační fázi se počítá se zapojením kraje Vysočina. Koncept Sousedských dětských skupin je postaven na péči o menší počet dětí přímo v domácnosti a v jiných vhodných prostorách v rámci sousedských komunit. Cílem pilotní fáze bude nastavení vstupních podmínek pro potenciální poskytovatele, nastavení spolupráce rodičů, pečujících a poskytovatelů, státu a samosprávy. Projekt bude aktivitami směřovat k navržení systémových změn nejen v oblasti připravované legislativy.

Cíle evaluace

Cílem evaluace je ověřit, zda nové řešení / služba naplňuje potřeby klientů a dochází ke zlepšení kvality jejich života. Stěžejní je, aby evaluace přinášela užitečnou zpětnou vazbu všem zapojeným aktérům.

Kromě vyhodnocení služby se evaluace zaměřuje na:

- o vysvětlení, za jakých podmínek řešení funguje a pro koho funguje
- o vyhodnocení spolupráce s aktéry
- o procesní zhodnocení projektu
- o společné učení se

- pilotní fáze 9/2023–4/2024
 - ✓ zjistit potřeby jednotlivých aktérů a ideální podobu SDS
 - ✓ podporovat proces učení se u všech zapojených aktérů
 - ✓ nastavit doporučení pro systémové změny
 - ✓ vyhodnotit spolupráci všech zapojených aktérů
- realizační fáze 5/2024–9/2024
 - ✓ zjistit, zda navržené řešení odpovídá potřebám aktérů, přinést popis dobré praxe a pojmenovat aktuální nedostatky současného řešení a návrhy na změnu
 - ✓ zhodnotit dopady projektu na cílové skupiny a zjistit, zda dochází ke zlepšení kvality života a ke změně v jejich chování, a to u jednotlivců i organizací
 - ✓ vyhodnotit spolupráci všech zapojených aktérů
 - ✓ podporovat proces učení se u všech zapojených aktérů
 - ✓ ověřit udržitelnost řešení a podpořit „upscaling“ projektu
 - ✓ nastavit doporučení pro systémové změny
 - ✓ s ohledem na sociálně inovační projekt zhodnotit proces realizace a jeho specifika

Místo realizace a dopadu

Místem realizace (pilotní a realizační fáze) je Kraj Vysočina. Kraj Vysočina vstupuje do projektu jako partner.

Respondenti z Kraje Vysočina budou osloveni různými způsoby

1. snowball po úvodním se zástupci kraje, ORP, pečujících a rodičů na setkání v Jihlavě
2. aktivním oslovováním pomocí terénního koordinátora, médií (FB, lokální tisk) a osobních kontaktů
3. cíleným vyhledáváním respondentů až do teoretické saturace vzorku.

Zatímco prvními dvěma zmíněnými způsoby získáme pravděpodobně aktivnější zájemce o Sousedské dětské skupiny z řad pečujících i rodičů, třetím způsobem budeme cílit na doplnění

pohledu těch aktérů, kteří mají k Sousedským dětským skupinám kritičtější připomínky nebo nesouhlasí s návrhem.

Cílové skupiny

- Rodiče s dětmi předškolního věku
- Poskytovatelé/ Pečující osoby
- Ústřední orgány státní správy, orgány územní samosprávy a pracovníci ÚP

Harmonogram

Harmonogram evaluačních aktivit je odvislý od schválení novely zákona o DS, kterým se institut sousedské dětské skupiny zavádí. Pro interní potřeby týmu je rozdělení na “pilotní fázi”–do 1/2024 (nebo do schválení novely) a “realizační fázi”–od 2/ 2024, detailně v harmonogramu evaluace (příloha č. 1).

V průběhu projektu došlo k posunutí harmonogramu. Realizační fáze (tzv. onboarding s pečujícími) započal až v 5/2024. Průběžná zpráva zahrnuje výsledky za období 9/ 2023–4/ 2024, tedy z polostrukturovaných hloubkových rozhovorů s cílovými skupinami (rodiče, pečující, zástupci ORP) a dalšími aktéry (viz níže tzv. odborné konzultace).

Zúčastněné pozorování a focus groups zjišťující vyhodnocení spolupráce se zapojenými aktéry bude realizováno v realizační fázi v průběhu onboardingu a adaptace.

Nástroje vyhodnocování řešení

V pilotní fázi proběhly rozhovory se zástupci krajů, ORP, potenciálních pečujících a rodičů, kteří by uvažovali o Sousedské dětské skupině. Rozhovory byly realizovány primárně online formou videokonference (případně telefonicky dle přání respondenta).

V realizační fázi proběhnou zúčastněná pozorování, rozhovory a focus group, primárně in-person. Zúčastněná pozorování umožní zjišťovat individuální potřeby pečujících, rodičů i dětí.

Rozhovory v realizační fázi proběhnou s dětmi, rodiči, pečujícími a zástupci ÚP. Kromě toho je sbírána zpětná vazba ze vzdělávání a školení (pro pečující a pro úředníky ÚP) sbírána dotazníky.

Evaluační otázky a způsob zodpovězení

Jaké jsou potřeby dětí a rodičů od služby Sousedské dětské skupiny?

Jaká je ideální podoba služby Sousedská dětská skupina z pohledu dětí, rodičů, pečovatelů a zástupců ORP/ kraje?

Jak zapojení aktéři hodnotí aktuální podobu Sousedské dětské skupiny? / v realizační fázi pilotáže služby Sousedské dětské skupiny

Pilotní fáze

Evaluační matice

- A. Motivace jednotlivých zapojených aktérů
- B. Ideální výsledek z pohledu zapojených aktérů
- C. Překážky, varianty podoby Sousedské dětské skupiny
- D. Co je to kvalitní péče/ jak vzniká důvěra/ kde leží odpovědnost

	rodiče	pečující	ORP/ kraj
Motivace jednotlivých zapojených aktérů	časové preference možnost rodičů k návratu na trh práce	motivace a životní situace pečující/ho (ekonomická situace, vzdělání a kvalifikace)	vnímaná potřeba péče pro děti 0–3 v ORP aktuální situace možnosti péče a vzdělávání dětí ve věku 0 - 6 let v ORP
Ideální výsledek z pohledu zapojených aktérů	dostupnost pro všechny děti	časové preference plán péče a vzdělání v souladu s rodiči dítěte (vč. adaptace dítěte) "typický den dítěte ve skupině"	oblast řízení, metodického vedení a komunikace mezi zapojenými aktéry
Překážky, varianty podoby Sousedské dětské skupiny	specifické potřeby dětí finanční participace rodiny vzdálenost od bydliště (dostupnost)	materiální zabezpečení finanční stabilita dostatečné vzdělání	financování kapacita (prostor) a poptávka
Co je to kvalitní péče/ jak vzniká důvěra/ kde leží odpovědnost	důvěra v pečující osobu	vzdělání a kvalifikace a potřeba dalšího vzdělání otevřená komunikace s rodiči	monitoring a podpora poskytování zpětné vazby

Realizační fáze

Evaluační matice

- Spokojenost jednotlivých zapojených aktérů s aktuální podobou Sousedské dětské skupiny
- Aktuální potřeby jednotlivých aktérů
- Aktuální překážky a možná řešení
- Hodnocení kvality (dle kritérií Standardu kvality péče a pečujícími vypracovaného Plánu výchovy a péče)

	děti	rodiče	pečující	ÚP
A. Spokojenost jednotlivých zapojených aktérů	preferance pečující osoby (rodič/pečující ve skupině)	spokojenost rodičů	spokojenost pečujících	spokojenost ÚP
B. Aktuální potřeby jednotlivých aktérů	četnost a délka účasti ve skupině aktuální potřeby dětí	aktuální potřeby rodičů časové a finanční nastavení služby	aktuální potřeby pečujících materiální a finanční potřeby časové nastavení služby	zhodnocení změny kapacit zařízení pro péči a vzdělávání dětí ve věku 0–6 let v ÚP (a zhodnocení poptávky)
C. Aktuální překážky a možná řešení	Kdybys měl/a kouzelnickou hůlku, co bys tady teď změnila?	aktuální překážky a možná řešení	aktuální překážky a možná řešení	aktuální překážky a možná řešení Financování Sousedské dětské skupiny
D. Hodnocení kvality	oblíbená místo, oblíbené činnosti důvěra k pečující	kvalita péče o dítě nastavení partnerské komunikace mezi rodiči–pečující–dětmi	potřeba dalšího vzdělávání další předpoklady pro rozvoj kvalitnější péče	role ÚP při možnosti mentoringu pečujících, získávání zpětné vazby od rodičů

Analýza

Získaná data z rozhovorů a focus groups jsou přepsána programem transkriptor a analyzována v programu MAXQDA metodou tematické analýzy a otevřeným kódováním.

Prezentace na konferencích

Zjištění z první části empatické fáze (do 8/ 2023) bylo prezentováno na Fóru rodinné politiky v Hradci Králové v panelu 9: Nové formy péče o děti – sousedská dětská skupina a její zařazení v současném systému předškolní péče *Analýza prostředí při zavádění Sousedské dětské skupiny–motivace, potřeby a očekávání pečujících a rodičů při zavádění sousedských dětských skupin (zjištění z empatické fáze)*.

Zjištění z realizační fáze projektu bude prezentováno na European Conference on Educational Research v panelu 9. Assessment; evaluation; testing; measurement; system monitoring; assessment quality; impact on policy and practice.

Prezentace na kulatých stolech

Nezbytnou součástí učení z evaluace je průběžné sdílení výsledků s pracovníky ministerstva (věcná sekce, evaluační oddělení) i s odbornou veřejností, stejně jako povinnost sdílet výsledky s respondenty. Kulaté nad zjištěními jsou plánované průběžně i v závěrečné fázi projektu. Kromě toho probíhalo sdílení v rámci projektu TSI² (Vytvoření komplexního monitorovacího a evaluačního rámce pro předškolní vzdělávání a péči v České republice) a na dalších odborných fórech.

Průběh společného učení

Vzhledem k tomu, že se jedná o sociálně inovační projekt, chceme se společně s partnery zaměřit i na to, jaký přínos mají sociální inovace pro hlavní aktéry – rodiče a poskytovatele, i pro veřejnou správu. Chceme aktérům ukázat nové možnosti v plánování služeb i zapojování aktérů do procesu tvorby. Chceme představit Ministerstvo práce a sociálních věcí jako moderní úřad, který staví na první místo občana.

Proces společného učení bude podpořen již nastavením otevřené komunikace na začátku projektu a dále intenzivní a otevřenou spoluprací, která bude ověřována v průběhu evaluace.

Další společné učení proběhne nad daty (projekt TSI připravuje Mapování nabídky a poptávky po formálních a neformálních službách předškolního vzdělávání a péče) a společnými kulatými stoly se zástupci všech aktérů, kteří v českém prostředí zajišťují péči a vzdělávání pro děti ve věku 0–6 let (neziskový sektor, komerční sféra, další ministerstva).

Etické principy evaluace jsou opřeny o Etický kodex evaluátora³, schváleného Kongresem České evaluační společnosti. Mezi tři základní aspekty kodexu patří odbornost, integrita a zodpovědnost.

Analýza dat za období 9/2023–4/2024

Hlubkové polostrukturované rozhovory byly realizované online v období 9/ 2023–4/ 2024 v rámci pilotní fáze projektu. Zjištění odpovídají na výzkumné otázky v evaluační matici.

² [Nástroj pro technickou podporu | Vláda ČR \(gov.cz\)](https://nastroj.gov.cz/)

³ [Formální standardy evaluačního výzkumu \(czecheval.cz\)](https://czecheval.cz/)

Pečující a rodiče byli osloveni v rámci spolupráce s pilotním krajem Vysočina, limitem zjištění je právě jejich zájem o projekt Sousedských dětských skupin.

pečující

Dotazovaní pečující jsou zpravidla ženy, všichni respondenti měli vzdělání příbuzné pedagogice nebo dlouhodobou zkušenost s prací s dětmi různého věku. Někteří pečující vystupovali v rozhovoru v roli pečující i rodiče. Potenciální pečující byly různého věku a v rozmanitém postavení na trhu práce.

Zjištění vychází z rozhovorů s 11 pečujícími.

Vzorek bylo dále vhodné doplnit pečujícími z minorit, ať jde o pečující z romské komunity (zde by mohl být individuální přístup pečující motivací rodičů z komunity svěřit jejich dítě do péče v Sousedské dětské skupině), nebo pečující z řad expatů nebo migrantů. Na doplnění cílí etnografické sondy. Dalším důležitý pohled mohou přinést pečující v dětských skupinách.

rodiče

Dotazovaní rodiče jsou zejména ženy, ve vzorku rodičů je 1 muž. Celkem bylo realizováno 7 rozhovorů s rodiči dětí ve věku 0–6 let. Rodiče pocházejí z různých ekonomických prostředí (např. matka pečující sama o své dvouleté dítě, matka na rodičovské nebo mateřské dovolené žijící v domácnosti s ekonomicky aktivním partnerem), jejich děti dle věku docházejí nebo nedocházejí do institucí (DS, MŠ). Dotazovaní byli též rodiče s dětmi s potřebou individuálního přístupu (potravinová intolerance, pravděpodobná vývojová vada, aj.)

odborné konzultace

Pohled pečujících a rodičů byl v pilotní fázi doplněný odbornými konzultacemi. Celkem bylo realizováno 11 odborných konzultací (nezřídka s více zástupci organizace/ instituce). Vybrané byly organizace a instituce zastupující státní správu různých resortů, neziskové organizace i rodičovská sdružení. Kromě českých institucí byly též dotazované 2 organizace na Slovensku, kde byla služba Dětské skupiny zavedena.

Odborné konzultace jsou nejen důležitým zdrojem pohledů odborníků, ale též nastavují kulturu diskuse napříč resorty i odbornou veřejností.

Zjištění z rozhovorů s rodiči se zájmem o službu Sousedských dětských skupin

Motivace pro volbu Sousedské dětské skupiny pro dítě

Sousedská dětská skupina představuje pro dotazované rodiče zejména možnost individuálního přístupu pro jejich dítě. Někteří rodiče mluví o komunitě spřátelených rodičů, kde je již navázaná důvěra mezi rodiči, pečujícími a dětmi.

Rodiče spatřují v Sousedské dětské skupině příležitost pro své děti, pokud se z kapacitních důvodů nedostaly do mateřské školy nebo dětské skupiny. Zároveň jsou ale rodiče, kteří pro své dítě mateřskou školu nebo dětskou skupinu nevolili (zejména z důvodu nedůvěry v individuální přístup k dítěti nebo z důvodu povinnosti dodržení doporučeného očkovacího kalendáře) a v Sousedské dětské skupině spatřují možnost, jak své dítě zařadit do kolektivu.

Vzdělání pečujících z pohledu rodičů

Dotázaní rodiče se shodují, že pro ně není rozhodující vzdělání nebo kvalifikace pečující osoby. Důležitá je pro ně možnost pečující poznat v rámci dostatečného a pozvolného adaptačního období. Od pečujících očekávají respektující přístup, otevřenou komunikaci s dítětem i s rodiči. I rodiče, kteří souhlasí s návrhem novely zákona o DS o vzdělání/

kvalifikačních předpokladech pečujících zároveň uvádějí, že pro ně takové vzdělání není rozhodující. Z dalšího vzdělávání pro pečující rodiče souhlasí s kurzem první pomoci a dále navrhuji jakékoli rozvoje měkkých dovedností (komunikace s dítětem, respektování potřeb dítěte, ...)

Rodiče nemají obavy, že by pečující dítě neuměly vzdělávat nebo o něj nedostatečně pečovaly, nejdůležitější pro ně zůstává vstřícný přístup k dítěti.

Jsou rodiče, kteří zpochybňují možnost dostatečné kvality služby z důvodu kombinace nízkého věku dětí a jediné pečující.

Flexibilita služby

Dotazovaní rodiče zpravidla nemají přesné požadavky na provoz služby v otázce počtu dní v týdnu a počtu hodin v jednom dni (s výjimkou jedné matky, která slaďuje zaměstnání a péči o své malé dítě). Výhodu služby spatřují ve velké flexibilitě, možnost individuální domluvy s pečující a přizpůsobení se potřebám dítěte. Dotazovaní rodiče (kromě zmíněné matky) nebyli v situaci, kdyby se potřebovali urgentně vracet na trh práce. V čase, kdy by dítě navštěvovalo Sousedskou dětskou skupinu, zamýšleli flexibilně pracovat nebo se věnovat mladšímu dítěti.

Rodiče měli dle věku dítěte různé představy o docházce dítěte do Sousedské dětské skupiny. Zatímco pro děti do 2 let preferují kratší docházku některé dny v týdnu (např. 2–3 týdně na dopoledne), u starších dětí zmiňují flexibilní docházku nebo kombinaci s další formou péče o děti (např. lesní klubík a Sousedská dětská skupina).

Zjištění z rozhovorů s potenciálními pečujícími

Odměna pro pečující musí být férová

Mezi dotázanými pečujícími se objevují z pohledu ekonomické situace pečujících 3 kategorie potenciální pečující:

1. Ekonomicky zajištěné ženy (zpravidla matky dětí do 3 let s ekonomicky aktivním partnerem, tj. s druhým příjmem v domácnosti), pro které bude Sousedská dětská skupina zdroj seberealizace, a pro jejich děti příležitost zažít malý kolektiv. Finanční stránka pro ně není rozhodující
2. Ženy, které zvažují Sousedskou dětskou skupinu jako formu přivýdělků, cca odpovídající půl úvazku. Jde zpravidla o ženy v důchodovém věku či ženy pečující o malé dítě (v domácnosti, kde existuje např. ekonomicky aktivní partner). Finanční odměna je pro ně důležitým aspektem, nicméně aktuálně neuvažují o Sousedské dětské skupině jako o jediném zdroji příjmu.
3. Ženy, které vidí v Sousedské dětské skupině možnosti uplatnění jako pečující na plný úvazek.

Pečujícím by měla být garantována odměna, která bude důstojná. Specifikem postavení pečujících v sousedských dětských skupinách (oproti např. pečujících v sociálních službách nebo pedagogů ve školství) bude jejich pozice OSVČ. Bylo by vhodné nastavit takovou odměnu, která pečující neuvede do prekérní situace v případě jejich onemocnění, umožní jim vytvářet si úspory a žít důstojným životem.

Pečující jako zaměstnanec nebo OSVČ

Většina dotázaných pečujících nevidí velkou překážku v administraci (zřízení) OSVČ. Stran ostatních požadavků ale zaznívá požadavek na jasné a dopředu známé nároky (stran právní formy OSVČ i požadavků na domácnost).

Jsou pečující, zejména ty, které spatřují v Sousedských dětských skupinách příležitost stálého plného výdělku, které považují model OSVČ za nevýhodný. Některé pečující navrhuji model, ve kterém by pečující zaměstnával ORP/ÚP/kraj. To by např. umožňovalo alternovat pečující případně nemoci či dovolené, zároveň by ORP/kraj mohl poskytovat metodické vedení.

U překážek ke zřízení Sousedské dětské skupiny zaznívá též nejistota výše výdělku. Pečující si jsou vědomi časté nemocnosti dětí a flexibility, kterou by služba měla umožňovat, ovšem to jsou parametry, které jim znemožňují uvažovat o Sousedské dětské skupině jako o důstojném příjmu.

Role ORP/ÚP či kraje

Pečující pojmenovávají potřebu sdílení, supervize a metodického vedení. Takovou podpůrnou roli by mohl dle pečujících zastávat kraj či ORP/ÚP. Pečující si uvědomují náročnost práce s dětmi nejmladšího věku, mezi dalším vzděláváním nezmiňují konkrétní kurzy, ale shodně uvádějí, že nezbytná je reflektovaná praxe. Přitom sdílení či podpůrné skupiny pro pečující se jeví jako vhodná forma podpory, kterou by mohl poskytovat kraj/ ORP/ÚP, včetně koordinace v případě potřeby konzultace s odborníkem.

(Z konzultací s dalšími aktéry pak vyplývají konkrétní příklady dobré praxe a doporučení.)

Péče a vzdělávání dětí se specifickou potřebou

Pečující zpravidla uvádějí velkou otevřenost vůči dětem z různých prostředí (dětí z romských rodin, děti přicházející u Ukrajiny) a nemají věkovou preferenci (s výjimkou pečujících v dvojroli rodič a pečujících, kdy věkové složení sousedské dětské skupiny zamýšlejí sladovat s věkem jejich vlastního dítěte).

Pečující na cílenou otázku, zda by mohli pečovat též o děti se specifickými potřebami (zdravotní znevýhodnění, dysfázie, projevy autistického spektra) zpravidla uvádějí své limity a zmiňují potřebu spolupráce s dalšími odborníky (dětský psycholog, logoped) a přítomnost asistenta. Konzultace s odborníky by dle pečujících mohly být realizované v rámci podpory kraje/ ORP.

Potřeba adaptace a naladění se na dítě i rodinu

Pokud pečující neuvádějí preference dětí z různého prostředí, velká část pečujících ale popisuje potřebu "sednout si" s rodinou, vzájemně se naladit a pochopit. Tato adaptace by dle pečujících měla být pozvolná, aby byla mezi rodiči i dítětem navozená potřebná důvěra.

Pečující nemají jasnou představu o tom, co by mělo obsahovat vzdělávání, shodně uvádějí, že nezbytná je praxe. Právě reflektovaná praxe by mohla být náplní metodické podpory ze strany kraje/ ORP.

Zjištění z odborných konzultací

Určení služby a její dostupnost

V odborné veřejnosti je shoda, že zamýšlená služba Sousedských dětských skupin má být služba pro děti, s důrazem dostupnosti služby pro každé dítě neohledně na jeho původ, zdravotní znevýhodnění nebo ekonomickou situaci rodičů. Aktuální návrh novely zákona o DS by měl citlivě pracovat s možnou diskriminací ze stran pečujících. Zároveň by měl být zajištěn profesionální přístup pro děti s potřebou podpory – např. kvůli zdravotnímu či sociálnímu znevýhodnění a ukotvit v novele možnost druhé pečující osoby v Sousedské dětské skupině/ Asistenta v Dětské skupině, aby i děti s potřebou podpory mohly navštěvovat Dětskou a Sousedskou dětskou skupinu.

Z odborných konzultací je patrná potřeba jasněji definovat cíl služby Sousedské dětské skupiny.

Zároveň zaznívají četné obavy o kvalitu služby, zejména za předpokladu jediné pečující osoby a možnosti velkého věkového rozptylu dětí.

Financování Sousedské dětské skupiny

Sousedská dětská skupina je službou pro děti, proto je třeba, aby žádné dítě nebylo diskriminované kvůli ekonomické situaci jeho rodičů. Výši úhrady je vhodné nastavit progresivně, např. ji navázat na (aktualizovanou podobu) přídavku na děti, je možné též počítat s úhradou 0 Kč, aby byla služba finančně dostupná. Dle oslovených jsou současné dětské skupiny pro některé rodiny finančně nedostupné.

Zároveň by měla být zaručena důstojnou odměnu pro pečující, zmiňováno je též gender hledisko, kdy se zejména ženy mohou dostat do prekérní situace, pokud zastávají pečující pozice. Pozice pečující by měla mít jasné kvalifikační požadavky, nezdědka bude třeba časová i materiální investice ke zřízení Sousedské dětské skupiny. Bylo by vhodné nastavit takové finanční ohodnocení, které pečující osobě umožní další vzdělávání, seberozvoj, ale též ji finančně neohrozí např. v případě nemoci.

Kvalita péče a vzdělávání

V konzultacích se opakovaně objevují pochyby, zda je služba dostatečně připravená a zda má MPSV jak zajišťovat kvalitu. Doporučení k zajištění kvality služby se vztahují k (a.) vstupním požadavkům na pečující, které by měly zahrnovat např. psychotesty, rozvoj kompetencí pro práci s dětmi i rodinami a zároveň (b.) systém podpory, supervize a průběžného vzdělávání pečujících včetně kontroly kvality, jež by umožnil systematické sledování kvality a podporu pečujícím i dětem v případě potřeby. Dalším podnětem je vybavit pečující dovednostmi pro včasnou diagnostiku dítěte a vytvořit systém podpory dítěte v případě potřeby spolupráce dalších odborníků.

Administrativní a podpůrné uchopení v terénu

Existující síť neziskových organizací a sdružení může podat know how, nicméně je vhodné službu koncipovat systémově a s alokací finančních zdrojů na úvazky. Z odborných konzultací je shoda, že administrativní i podpůrné a kontrolní uchopení služby sousedských dětských skupin má ležet v terénu (např. na úrovni ORP), bylo by vhodné pro tuto pozici zajistit osobu, která bude mít odbornost v péči o děti i s prací s rodinami, včetně řešení potenciálních problémových situací (pečující–rodič). Kromě pomoci se vstupní administrativou a kontrolou (vhodnost místa, kontrola požadavků) je též třeba odbornost v návštěvě rodin, např. zkušenost s využíváním video tréninku a s důrazem na průběžnou podporu a supervizi pečujících. Další podstatnou rolí je síťování pečujících s odborníky z řad pediatrů, psychologů, logopedů, a dalších. Další důležitou rolí by mělo být navazování kontaktu s rodinami dětí s nízkým sociálně–ekonomickým statusem či sociálním znevýhodněním, kde může být umístění dítěte do zařízení předškolní péče pro některé komunity stigmatizující, přestože víme, že právě pro děti z méně podnětného prostředí je kvalitní péče v raném věku nejvíce přínosná.

Doporučení

Sousedské dětské skupina by mohly být dle novely zákona o DS novou formou péče o děti. Na základě poznatků z evaluace vyvstávají následující doporučení:

- Podpořit jasnou a srozumitelnou komunikaci o službě Sousedské dětské skupiny
V prvním kroku by bylo vhodné používat přesný název Sousedská dětská skupina namísto "Sousedského hlídání". Téma dostupnosti rané péče je aktuálně mediálně atraktivní, pro MPSV představuje příležitost jako dostat informace o nově chystané službě mezi širokou veřejnost i mezi potenciální poskytovatele služby.
- Jasněji definovat vizi a cíl služby Sousedská dětská skupina. Dle aktuálního návrhu Sousedská dětská skupina klade službu na poskytovatele (pečující) vysoké nároky bez adekvátní odměny, zároveň rodičům negarantuje místo pro jejich dítě v systému péče a vzdělávání do 3 let.
- Dětské skupiny jsou financované rodiči a státem. Aktuálně je to služba jen pro některé děti a některé rodiče; existují rodiny, které si institut dětské skupiny nemohou z finančních důvodů dovolit. Tedy stát zde podporuje službu, na kterou si část občanů (rodičů a dětí) nemůže sáhnout. Předkládaná novela zákona o DS předpokládá podobný princip úhrady pro sousedskou dětskou skupinu. Bylo by vhodné zvážit financování služby, aby byla dostupná všem dětem a rodičům.
- Dle aktuálního znění novely bude pro úspěšné fungování služby Sousedských dětských skupin klíčová role poskytovatele (pečující). Pečující by bylo vhodné v jejich nové roli maximálně podpořit, např. vytvořit kalkulačku možného výdělku při zahrnutí odhadnutelných parametrů (počet dětí, věk dětí...), poskytnout příklady modelových situací a proškolit podpůrné pracovníky na ÚP.
- Podpořit meziresortní spolupráci na systémové úrovni a koordinovat aktivity v oblasti péče a vzdělávání tak, aby děti dostávaly v jakékoliv instituci stejně kvalitní péči a vzdělávání.

Zdroje

Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood [Education and Care Systems EUR-Lex - 32019H0605\(01\) - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Detské skupiny - Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny [Detské skupiny - MPSVR SR](#)

Etický kodex evaluátora [Formální standardy evaluačního výzkumu \(czecheval.cz\)](#)

How To Do Open, Axial and Selective Coding in Grounded Theory [How To Do Open, Axial, & Selective Coding in Grounded Theory — Delve \(delvetool.com\)](#)

Nástroj pro technickou podporu [Nástroj pro technickou podporu | Vláda ČR \(gov.cz\)](#)

Standardy kvality a péče <https://www.mpsv.cz/standardy-kvality-pece>

Příloha č. 1 Harmonogram evaluace

						onboar ding			ada pta ce								
	9/ 23	10/ 23	11/ 23	12/ 23	1/ 24	2/2 4	3/2 4	4/ 24	5/2 5	6/ 24	7/ 24	8/ 24	9/ 24	10/ 24	11/ 24	12/ 4	
to do																	
analýza dostupných materiálů (strategické dokumenty)	x																
příprava evaluační matice	x	x															
sdílení evaluační matice a připomínkování		x															
příprava rozhovorů (desk research)	x	x															
Pilotní fáze																	
rozhovory s kraji (odbory)		x	x														
rozhovory s kraji (radní)				x													
rozhovory ORP (Vysočina)	x	x	x														
rozhovory rodič (Vysočina)		x	x		x	x	x										
rozhovory pečující (Vysočina)		x	x														
rozhovory s experty		x	x	x	x	x											
Analýza dat			x	x	x	x	x	x									
Realizační fáze–pilotáž "onboarding"																	
Kraj 1: zpětná vazba k dokumentům a průběhu službou									x	x	x	x	x				
Kraj 1: zpětná vazba ke školení									x	x							
Kraj 1: zpětná vazba k metodice (pečující a pracovník ÚP)									x	x							
Realizační fáze - pilotáž "adaptace"																	
Kraj 1: zúčastněné pozorování																	
Kraj 1: rozhovory (pečující, rodič, děti)									x				x				
Kraj 1: rozhovory s UP (reflexe spolupráce)													x	x			
Analýza dat											x	x	x				
Konference																	
ECER					x							x					
Fórum rodinné politiky	x	x								x							
Zprávy																	

Průběžná zpráva (6/24)										x							
1. verze závěrečné zprávy													x				
Kulatý stůl nad zjištěními			x												x		
Závěrečná zpráva																x	
Zpráva o realizaci projektu (rozsah A4)				x													
Testování metodik																	
Metodika pro pečující 1. kolo								x									
zpracování připomínek								x									
Metodika pro pečující 2. kolo									x								
zpracování připomínek									x								
Metodika pro pečující 3. kolo										x							
zpracování připomínek										x							
Metodika pro úředníky 1. kolo								x									
zpracování připomínek									x								
Metodika pro úředníky 2. kolo										x							
zpracování připomínek											x						
Metodika pro úředníky–ORP												x	x				
zpracování připomínek														x			